ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތް

- **މައްސަލާގެ ނަންބަރު:** 2025/HC-B12/43
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** އަލީ ނަޒީމް / ސ. ހިތަދޫ، ކާނޑުމާ
- **އިސްތިއުނާފުގައި ދެވަނަ ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** ޖިނާއީ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު މޫސާ
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު އިބްރާހީމް ޒާހިރު

ނިމުނު ތާރީޚް: 15 ރަޖަބު 1447 / 04 ޖަނަވަރީ 2026

ހައިކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ޝަރީޢަތް ބޭއްވުނު ތާރީޚު: 28 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1447 / 18 ސެޕްޓެމްބަރު 2025

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުން:

- **ނަންބަރު:** 686-CA/218/2025
- **ނިންމި ކޯޓު:** އައްޑޫއަތޮޅު ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ކޯޓު އަމުރު
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 04 ސެޕްޓެމްބަރު 2025
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 04 ސެޕްޓެމްބަރު 2025

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ސ. ހިތަދޫ، ކަނޑުމަތި، އަލި ނަޒީމް
ޤާނޫނީ ވަކީލު:
ސ.ހިތަދޫ، ޖަނަވަރީގެ، އިބްރާހީމް ސަމީރު

އިސްތިއުނާފުގެ ރައްދުވެރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
ޤާނޫނީ ވަކީލުން:
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަޙްމަދު ނައުޝާދު
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ފާޠިމަތު މިޝާ
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަޙްމަދު ނައުފަލް

ކީވޯޑް – ކޯޓު އަމުރު – [illegible] 42 ދުވަސް [illegible] –
[illegible]

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުالله ޙަމީދު ފާސްގެ ނަޒަރު

މައްސަލައިގެ ތަޢާރުފު

1. މިއީ، އައްޑޫއަތޮޅު ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު (މިފަހުން "**އައްޑޫއަތޮޅު ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު**" ނުވަތަ "**ތިރީ ކޯޓު**") ގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 (04 ޑިސެންބަރު 2025) "ކޯޓު އަމުރު" އަށް ސަބަބުވި އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފު އަމުރެއްކަމަށް ބުނެ، އެ އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ސ. ހިތަދޫ، [illegible]، އަލީ ނަޒީމް[1] (މިފަހުން "**އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް**" ނުވަތަ "**އަލީ ނަޒީމް**") ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުމުން ބަލާ ފާސްޓްރެކް އިސްތިއުނާފެކެވެ. މި ފާސްޓްރެކްގައި އިސްތިއުނާފު ބައްލަވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (މިފަހުން "**އިސްތިއުނާފު ބައްލަވާ ފަނޑިޔާރުން**" ނުވަތަ "**[illegible]**" ނުވަތަ "**[illegible]**") އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް

2. އަލީ ނަޒީމާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަމުރުގެ[2] ގޮތުން 03 ޑިސެންބަރު 2025 ގައި އަލީ ނަޒީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވެއެވެ. އެއަށްފަހު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި، ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[3] 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ 1، 2، 3 އަދި 5 ވަނަ ނަންބަރުތަކުން [illegible] [illegible] [illegible]

---

[1] ދރއ ނަންބަރު A309188.

[2] އައްޑޫއަތޮޅު ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-(B3)HA/2025/169 ކޯޓު އަމުރު.

[3] ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 (މިފަހުން "ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދު").

ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށްޖެހެއި، ޕޮލިސް އިޚްތިޔާރުގެ ޤާނޫނުގެ[4] 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށްއެދި ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ފަރާތުން ދަރު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 ކޯޓު އަމުރުން އަލީ ނަބީލް 30 (ތިރީސް) ދުވަހަށް ބަންދުކުރުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވެއެވެ.

3. މި އަމުރުގައި އަލީ ނަބީލް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު އިތުރަށް ދެވޭ ސަބަބުގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

> "ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު: ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޕޮލިސް އިޚްތިޔާރުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާ އާއި ޝަރީޢަތް ކުރުމާބެހޭ ޕޮލިސް އިޚްތިޔާރުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ދަށުން.
>
> ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު އިތުރަށް ދެވޭ ސަބަބު: މިނީ ކަށަވަރު ކުރެވިފައިނުވާ ޤާނޫނު އިއްވާފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ކަމެއް ކަނޑައަޅައި، ސިޔާސީ / ކޯޓުން، އަދި ނަބީލް އާއި އިތުރު ބަޔަކު ބައިވެރިވެގެން އަޅުގަނޑު ސިޓީގައި ހުރި ތިލާފުއަރާ ކަސްޓަމްސްކާޑު ވިއްކާ ވަޒީފާގެ، އެކަމުން ކޯޓު ހަރަކާތްތެރިވުން މަގު ބަންދުކުރެވި ކުރިއަށް ފުރުސަތުދިނުމާ ގުޅިގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމުގެ، މީހުންގެ ހާލަތު ދުނިޔޭގައި ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށްޖެހެއި."

މި ފަދައިންނެވެ.

4. އަލީ ނަބީލްގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވަނީ ބުނެވިދާ އަމުރެވެ.

---

[4] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (މިގޮތުން "ޕޮލިސް އިޚްތިޔާރުގެ ޤާނޫނު").

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތައް

5. އަދި ނަޒީރުގެ ފަރާތުން، ދަށު ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 (04 ޑިސެންބަރު 2025) "[illegible] އަމުރު" ނެރެފައިވަނީ ސަބަބެއްނެތި އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ، އެ އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް 5 (ފަހެއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅައި، އެ ނުކުތާތައް ތަފްސީލުކޮށްފައިވެއެވެ.

6. އިސްތިއުނާފުގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކުރަނީ، އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތަށް އަމުރު ނެރުމަށްޓަކައި ބޭއްވި ބަންދުކުރާ ގޮތުގެ ނިންމުމުގެ އަޑުއެހުން އޮންލައިން ގުޅުވާލުމުގައި [illegible] [illegible] ގޮތުގައި ކުރިއަށް ގެންގޮސްފައިވާ، [illegible] ސަބަބުތައްވެސް، [illegible] އަދި [illegible] [illegible] އަދި އަޑުއަހަން [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ ޚިލާފަށްކަމަށެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

6.1 ބަންދުކުރާ ގޮތުގެ ކަނޑައެޅުމަށް ޝަރީޢަތް މަޖިލިސް އޮންލައިން ގުޅުވާލުމުގައި [illegible] ޤާނޫނީ އެއްވެސް ސަބަބެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަށު ކޯޓުން [illegible] ކަމަށާއި، އެ ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] [illegible] ދަށު ކޯޓުގެ [illegible] [illegible]، އެކަމާ ގުޅިގެން އަދި [illegible] [illegible] [illegible]، ބަންދުކުރާ ގޮތުގެ ކަނޑައެޅުމަށް ޝަރީޢަތް މަޖިލިސް ކުރިއަށް ގެންގޮސްފައިވަނީ އެ މަޖިލީހަށް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] އެ ޝަރީޢަތް [illegible].

6.2 މިނިވަން ޑިމޮކްރެޓިކް ޤައުމުތަކުގައި އަމަލުކުރަމުންދާ އުސޫލުތަކާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާ ދަށުން މަދަނީ އިންސާފުން ޝަރީޢަތްކުރުން ކަމަށާއި، ޖިނާއީ އިޖްރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 19 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ކަނޑައަޅުމަށް ބާއްވާ މަޖިލިސްތަކަކީވެސް "ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހެއް" ކަމަށް ބެލެވޭނެކަމަށާއި، އާންމުކޮށް ހުކުމްކުރިގެން ބޭއްވޭ [illegible] ޝަރީޢަތްކުރުމުގައި އިންސާފުން ޝަރީޢަތްކުރުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި، އެ ޙައްޤު ގެއްލިގެންދާނެ ޝަރީޢަތެއް ގެންގޮސްފިނަމަ، އެ ޝަރީޢަތެއް ބާޠިލުވާނެކަމަށް.

6.3 ހައިކޯޓުގެ އަބްދުﷲ ފާރިޝް ވަޙީދު ދ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ގެ ޤަޟިއްޔާއިން[5] ބަލާއިރު، އަބްދުﷲ ފާރިޝް ވަޙީދުގެ ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ނިންމުމުގެ އަމުރުން ސިއްރުކޮށްގެން ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68 ވަނަ މާއްދާއާއި 69 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކުރިއަށް ގެންދިޔަ އިޖުރާއަތެއްކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާކަމާއި، ބުނެދިޔަ އަބްދުﷲ ފާރިޝް ވަޙީދުން ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުކުރި އަމުރު ނެރުމުގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އެ އަމުރުން ސިއްރުކުރި [illegible] ހާޒިރުވެގެންކަމަށް އެ މައްސަލައިގައި [illegible] ކުރެވިފައިވާކަމަށް. [illegible] އަދި [illegible] ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ކަނޑައަޅުއްވާ ބޭއްވި މަޖިލިސް ސިއްރުކޮށްގެން ނިންމާފައިވާ އެއްވެސް [illegible] [illegible] ނިމިކަމަށާއި، އަދި [illegible] ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އެ ނިންމުން [illegible]

---

[5] މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/329 ޤަޟިއްޔާ.

ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ކުރިއަށްގެންދިޔުމުގައި އެންމެހާ ހައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރެވިފައި ނުވާކަމަށާއި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި ދިފާޢުގެ ހައްޤު ހަމަހަމަކަމާއެކު ލިބިދީފައި ނުވާކަމަށެވެ.

7. **އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާގައި** ޢަލީ ނަޒީރުގެ ވަކީލުން ބަޔާންކުރަނީ، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އަދުލުގައި ޢަލީ ނަޒީރް ހައްދަވާފައިވާ ބަޔާންތައް އޮތުމާއެކު ޤާނޫނު ނަމްބަރު ބަލައިގަނެފައިވާ ޢަލީ ނަޒީރް ހައްޤުތަކާމެދު ނިންމާފައިވަނީ ބަލައިގަނެވޭ ސަބަބެއް ނެތި ބަޔާނާ ދެކޮޅަށް ކަމަށާއި، އެއީ ޤާނޫނު ހައްޤުތަކުގެ ނިންމުމެއް ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުމަކާ ޚިލާފުވާކަމަށާއި، އެގޮތުން ދިފާޢުގައި ހުށަހެޅި ދިފާޢުގެ ޝަރީޢަތް ޚިލާފުވެފައިވާކަމަށް ހުށަހަޅައިފައިވާކަމަށާއި، ޢަލީ ނަޒީރުގެ ވަކީލުން ބަޔާންކުރަނީ އިންޞާފުގެ ތެރެއިން ދިފާޢުކުރުމުގެ ހައްޤު ސަލާމަތްވެފައި ނުވާކަމަށާއި، ޢަލީ ނަޒީރް ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނު އެއްގޮތަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނު ނަމްބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފުވެފައިވާކަމަށެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އެހެނިހެން ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

7.1 ޢަލީ ނަޒީރް ހައްދަވާފައިވާ ޖޫރީ ހުށަހެޅުމުގެ ދަރުމަވަންތަކަމާއި، އެ ހުށަހެޅުން ބަލައިގަނެފައި ހިނގި ހިނގުމާއި، ވަކި ހަމަތަކެއް ކަނޑައެޅުމަށް ބަލައިގަނެވިފައެވެ. ހިނގި ހިނގުން ޖޫރީ އެކު ޖޫރީގެ ހައްގު ނިންމާފައި، ހައްދު ހުށަހެޅުމާ ގުޅިގެން ވަކި ޖޫރީގެ ހައްގު ކަނޑައެޅުމަށް ސަބަބެއް ނިންމާފައެވެ.

7.2 އަދި އެކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ދަށު ކޯޓުން މަޖިލީހުގެ ނިންމުމުގެ ހުރިހާ ހައްޤެއް ހިމެނޭގޮތަށް، އެހެން ބަޔާނެއް ދަށު ކޯޓުން ބަލައިގަތުމަށް ހުށަހަޅާފައެވެ.

8. **އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގައި** ޢަލީ ނަޒީރުގެ ވަކީލުން ބަޔާންކުރަނީ، އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އަދުލުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ވަކި އަދަދަކާ ބަލާބެލުމެއްނެތި އަދި ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ވަކި އަދަދަކާ ބަލާބެލުމެއްނެތި، ޢަލީ ނަޒީރް

30 ދުވަހުގެ މުއްދަތެއް ބަންދުކުރުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި، ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ފަރާތްތަކުން އަމަލުކުރަންޖެހޭ އުސޫލު ދި ސުޕްރީމްކޯޓާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަޙްމަދު ރިޝްވާން ވ. ޙަފީޡް ޢަލީ ޢަސްލަމް ގެ ޤަޟިއްޔާގައި[6] ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފްޞީލުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްލައިފީމެވެ.

8.1. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަންދާ ގުޅިގެން 4 ޝަރުޠެއްގެ އަމުރު ނެރުއްވުނުކަން އެނގެން ނެތްކަމާއި، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރު ނެރެފައިވަނީ އެ މާއްދާގެ ކޮން އަކުރެއްގެ ދަށުންކަން އެނގެން ނެތްކަމެވެ.

8.2. އެފަދައިން ބަންދުކޮށްފައި ނުވުމުގެ ސަބަބުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤެއް ގެއްލެން ނުވާނެކަމެވެ. އެހެނީ، އެ މާއްދާގެ އެކި އަކުރުތަކުގެ ދަށުން ބަންދުކުރުމުން ނިކުންނަ ނަތީޖާ ތަފާތުވާ ކަމަށާއި، މިސާލަކަށް، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 94 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުވާކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނުމުގައި ކަންކަން ދިމާވާނެކަމެވެ.

8.3. ޝަރީޢަތްކުރުމުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ވަކި ނަންބަރަކާ ޙަވާލާދީނުމެއްނެތި، ހަމައެކަނި އެ އަކުރަށް ޙަވާލާދީފައި އޮތުމުން، އަދި ހަމަޔަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ޝަރުޠު އޮތްކަމަށް ދަނީ ކޯޓުގެ ފަރާތުން ނިންމާފައިވަނީ ކޮންކަމެއް ބިނާކޮށް ފާހަގަކުރެވެން ނެތް ސަބަބެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްކަން ސާފުނުވާކަމާއި، އަދި އެ އަކުރުގައި ބަޔާންކުރާ އެއްވެސް ކަމަކަށް ފާހަގަވާކަމަށް ދިފާޢީ ފުރުޞަތުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވީނަމަވެސް މި އަކުރާ ޙަވާލާދީފައިވަނީ ކޮން ސަބަބުތަކެއްކަން ސާފުނުވާކަމެވެ.

---

[6] [2021] SC 30

8.4. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ޚަދީޖާ އަލީ ޙަސަން ގެ ޤަޟިއްޔާގައި[7] ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ސަބަބު ބަޔާންކުރުމުގެ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ފަނޑިޔާރު ނިންމި ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމެއް ނޫންކަމުގައި، އެއީ ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރު ބަޔާންކުރަންޖެހޭ ކަމެއްކަމަށެވެ.

9. **އިސްތިއުނާފުގެ ހަތަރުވަނަ ނުކުތާގައި** އަދި ނަފަޤާގެ [illegible] ބަޔާންކުރަނީ، އިސްތިއުނާފުކުރާފަރާތުން އަމުރުގައި 30 ދުވަހަށް [illegible] ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތްކުރި ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އަދި ނަފަޤާގެ "ކާނާގެ ޚަރަދު" [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ކަނޑައެޅިގެން [illegible] [illegible] ކަމަށްވުމުން، ފަނޑިޔާރުގެ އެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފު ނިންމުމެއްކަމަށެވެ. މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

9.1. އަދި ނަފަޤާގެ [illegible] [illegible] ކަނޑައެޅުމަށް [illegible] [illegible] ކާނާގެ ޚަރަދު [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ ކަމަށާއި، އަދި ނަފަޤާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކާނާގެ ޚަރަދު [illegible] ސާބިތުވާގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކާނާގެ ޚަރަދު [illegible] ކަމަށާއި، [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން [illegible] ޙައްޤާ ޚިލާފު ނިންމުމެއް ކަމަށެވެ.

9.2. [illegible] އަދި ނަފަޤާގެ [illegible] ކާނާގެ ޚަރަދު [illegible] ކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށާއި، އަދި ނަފަޤާގެ ކާނާގެ ޚަރަދާއި [illegible] ކަމަށާއި، [illegible] ކާނާގެ ޚަރަދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޙައްޤާ ޚިލާފު ނިންމުމެއްކަމަށެވެ.

10. **އިސްތިއުނާފުގެ ފަސްވަނަ ނުކުތާގައި** އަދި ނަފަޤާގެ [illegible] ބަޔާންކުރަނީ، އަދި ނަފަޤާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 8 [illegible] ދުވަހުން [illegible] [illegible]

---

[7] [2021] SC 30

މައްސަލައެއްކަމުގައި ވީއިރުވެސް، އޭނާ އެ މުއްދަތުގައި ބަންދުނުކުރުމުން މިހާރު ބަންދުކުރަންޖެހޭ ސަބޫތަކެއް ނެތްކަން ބަޔާންކޮށްދީ ގޮތެއް ނިންމި އަޑުއެހުމުގައި ފާހަގަކުރުމުން، އެކަމަށް ދިފާޢު ފުލުހުންގެ ހުކުމުގެ ފަރާތުން އެއްވެސް ދަލީލެއް ހުށަހަޅާފައިނުވާތީވެސް، އަދި ނަތީޖާގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށްބެލެވޭ. މި ނުކުތާގެ ތަފްޞީލުގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްލަމެވެ.

10-1. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ސާބިތު އިޖުތިހާދު ނުހަމަވެއްޖެ، ފިޤުހުއްސިޔާސަތު ޖިނާއީ އުސޫލުގެ ޤަވާޢިދު

ޤަޟިއްޔާގައި[8] ކަނޑައަޅައިފައިވާ ބޭނުންވާކަމުން މައްސަލައާ ގުޅިގެން ފުލުހުންގެ އިދާރާގެ މަޤާމު ވިޔަސް ހައްޔަރުކުރުމުގެ ކޯޓުއަމުރެއް ނެތް އަމުރުގައި އެ އަމުރު ނިސްބަތްވާ ވިޔަސް ހައްޔަރުކުރުމުގެ ފުލުހުންގެ މައްސަލަ ކޯޓަށް އަމުރުކުރެވުނު ބައްދަލުކޮށްފިނަމަވެސް، އެ އަމުރަކީ ފުލުހުން ކަންތައްތަކުގެ ތަޙުޤީޤަށް ބުރަވެ ސަބަބު އަމުރުއެއްޓެލިކަމުގާއި، އެ އަމުރަކީ ފުލުހުންގެ އިދާރާގެ މަޤާމު ހައްޔަރުކުރަން ދެވޭ ހައްޔަރުކުރާ ކަމުގާއި، މުއްދަތު ހަމަވުމާ އެކަމަ ކޯޓު އަމުރެއް އެކިފަހަރުވެސް އެ އަމުރު ނިސްބަތްވާ ވިޔަސް ހައްޔަރުކުރުމަށްޖެހުނުކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ ބޮޑުވި ނިޔަތްސޮފައިވާހެ، އެ އަމުރު ދައުލަތު ފަރާތުން ހައްޔަރުކުރެވިފައި ނުވާނެކަމެވެ.

10-2. ފާހަގަކުރަނީ 10 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނުވި ނުކުތާއަކަށް ވިޔަސް ބޭނުންވި ބެލެވެނިކަން އެނގެންނެތްކަމެވެ. މައްސަލަ ބަލައިދުވަސްވީތާ 10 މަސްވުމުން އަދި ނުދިމާ ހައްޔަރުކޮށް ބަންދުކުރަންޖެހޭ ސަބަބު ހަރުދަނާ ތޫލުމުގެ ގޮތުން ދަނީ ކޯޓުގައި ފުލުހުންގެ ފަރާތުން ބާރުއަޅާފައިނުވާ ކަމެވެ.

ޢިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އުފުލި

---

[8] މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2013/HC-A/177 ޤަޟިއްޔާ

11. މި މައްސަލައިގައި އަދި ނަތީޖާގެ ފަހުމުން ދުރުފައިވޭ:-

11.1. ދަށު ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 ކޯޓު އަމުރު ނެރުމަށް 4 ޑިސެންބަރު 2025 ގެ މައިގަނޑުގެ ވަގުތުއްގައި ދަށު ކޯޓުގައި ޝާހިދު އަޑުއެހުން އޮންނާނެކަމަށް ހުށަހެޅުމުގައި ކުރިއަށް ގެންގޮސްފައިވާ ގޮތުން ދިފާޢުކުރުމުގައި ކަނޑައަޅައި،

11.2. ދަށު ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 ކޯޓު އަމުރުގައި އަދި ނަތީޖާ ބަންދުކޮށްފައިވާ ގޮތުން އެއްގޮތަށްކަމަށް ކަނޑައަޅައި ނިންމާފައިވާ ގޮތުން ދިފާޢު ޝާހިދު ނިންމުމެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅައި،

11.3. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ދަށު ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލު އަދި ގޮތުން އިސްތިއުނާފީ ދިފާޢު ނަގާފައިވާ އަމުރެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅައި، އެ އަމުރު ބާޠިލުކޮށް، އަދި ނަތީޖާ ފަހުން ބަންދުން މިނިވަންކުރުމަށް އަމުރުކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ޖަވާބު

12. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ޖަވާބުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ، މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ތަފްސީލުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހަމައެކަނި ބުނާ ބުނުންތަކެއް ކަމަށާއި، މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރު ޤާނޫނީގޮތުން ގޯސް ހަރަކާތްކޮށްފައިވާކަމަށް ހަމައެކަނި ބުނާ ބުނުމަކުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)ގެ 43 ވަނަ މާއްދާއިން ހުއްދަކުރާ ގިންތިއަކަށް ވާޞިލުވެވޭނެކަމަށެވެ.

13. އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ޖަވާބު ބެލުމާއި، މި ކޯޓުގައި ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގައި އަންނަނިވިކަންކަން ފާހަގަކޮށްލެވެއެވެ.

13.1. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާ ގެނެސްދީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާތަކުގެ ތެރެއިން ICCPR ގެ Article 14 އަދި ECHR ގެ Article 6 އަށް ކަމަށެވެ. އެގޮތުން، މި މާއްދާތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ޙައްޤު ލިބިގެންވަނީ ކޯޓް މަރުޙަލާގައިކަން ގުޅުން ހިމެނުމުގެކަމަށެވެ. ޝަރީޢަތުގެ މާއްދާތައް އެކަށީގެން ހިމެނުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާ ތަޠުބީޤުކުރެވޭނީ criminal proceeding އެއްގައިކަން އެނގޭކަމަށެވެ. ހަމަތަކުރެވިގޮތަށް މައްސަލައަކީ އެހެނަސް މަރުޙަލާއެއްގައި ކުރިއަށް ގެންދިޔަ އަޑުއެހުމެއް ނޫންކަމަށެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 58 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ހިންގަމުން ބާއްވާ އަޑުއެހުމަކީ remand hearing އެއްކަމަށްވާއިރު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ސަރީޙަކޮށް މަޖިލިސް ވާހަކަދެއްކުމުގެ ތެރޭގައި މިފަދަ އަޑުއެހުންތައް ހިންގާނެގޮތަކަށް ވަކިން އެއީ ވަކި ކަމަކަށް ބައްދު ގެނައުމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ މާއްދާއެއްކަމަށެވެ.

13.2. އިސްތިއުނާފުކުރިފަރާތުން ކޯޓު އަމުރު ނެރުނުގައި އިޖުރާއީ ގޯސް އުޅޭކަމަށް ބަޔާނުގެ ބުނުމުން ޝަރީޢަތްކުރެވުނު، ބަންދު އަޑުއެހުމުގައި ޢާންމުކޮށް ހުށަހެޅުނު ޝަރީޢަތުގެ ދިފާޢުގައި ނަގާފައިވާ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރި އަޑުއެހުމުގައި ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތަކެއް ކަމަށާއި، ނަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޔަކު ކޮންމެ ބަންދުގައި ބަހައްޓައިފި ހަމަތަކުގައި އަޑުއެހުމެއްކަމުގައި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **އެއީ ޖަލުގައި އޮތުން ފިޔަވައި އެހެން ގޮތެއް ނެތް ކަމަށާއި ޢަދުލުވެރި ޝަރީޢަތެއް** ފާސްވެފައިވާ⁹ ބައިވެރިން، ޖިނާއީ އަމުރެއް ބެލުމުގައި ވެސް ކުރުނަސް ބަންދުކުރެވިގެން، އެއީ irregularity އެއް illegality ކަމަށާއި، އެއީ ހިތުމުގެ ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރާ ޝަރީޢަތުގެ illegality އެއް ނޫންކަމަށެވެ.

14. އިސްތިއުނާފު ދޯދަރަށް ނިންމުމުގެ ޚުލާޞާގައި ދަށުކޯޓުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައެވެ.

---

[9] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/108,109,110 ޤަޟިއްޔާ

14.1. ހައްޔަރުކުރުމުގެ އަމުރުގެ ދަށުން ހައްޔަރުކޮށްފައިވާއިރު، ހައްޔަރުކުރުމުގެ އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރެއްވިފައިވާނަމަ އެ އަމުރު މިހާރު [illegible] [illegible]، އެ އަމުރު [illegible] އެ އަމުރުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

14.2. އަދި އެ އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރެއްވިފައިވާކަމުގެ [illegible] އެ އަމުރުގެ ދަށުން އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

15. އިސްތިއުނާފުގެ ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ދައުލަތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

15.1. އަދި [illegible] ބަންދުކުރެވިފައިވަނީ 30 ދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށްކަމަށާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާއާއި 94 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން ދައުވާ ކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނުމުގައި އެދުވަސް [illegible] ޙާޖަތެއް ނެތްކަމަށެވެ.

15.2. އަދި މި މައްސަލައަކީ ދައުވާ ކުރުމުގެ މުއްދަތު ބަލަންޖެހޭ މަރުޙަލާއަށް ގޮސްފައިވާ މައްސަލައެއް ނޫންކަމަށެވެ.

16. އިސްތިއުނާފުގެ ހަތަރުވަނަ ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި ދައުލަތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

16.1. [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުމުގައި، [illegible] [illegible] ބަޔާނާއި، [illegible] ވާޤިޢާތަކާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible].

16.2. ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރަށް ބަލާލުމުން، ކޯޓުގެ ދާއިރާގައި ނުވަތަ ހުށަހަޅާ ދިފާޢުކުރަމުންދާ ފަރާތެއް ނެތިގެން ތަޢާރުފުކޮށްދޭންވާނެއެވެ.

17. **އިސްތިއުނާފު ވަކިކޮށް ނިންމުމުގެ ޤާނޫނީ ގޮތުގައި ދެއްކުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވިއްޖެއެވެ.**

17.1. ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމާ މަޖިލީހުގައި ފަރާތްތަކުގެ ޙާޟިރުވުމާ ގުޅިގެން ދީ ސާބިތުކުރެވޭ ޤަވާޢިދުތަކެއް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު ސަރީޙް އިބާރާތުން ލ. ގުރައިދޫ ޤަޟިއްޔާގެ ބާރީސް ވަސީލަތްގައި[10] ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ.

17.2. އަދި ހަމައެފަދައިން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ނިންމާ ބަންދުގެ މުއްދަތަކީ 10 ދުވަހަށްވުރެ ގިނަ މުއްދަތަކަށް ނުވާނަމަ، އެކަމުގެ ހުކުމެއް ތަޢާރަޟުވާ ސަބަބުތަކެއް ނެތިއްޔާ ޙުކުމްކޮށްފައިވާ ކަމެއް ނޫންކަމެވެ.

އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ އަރުވާލާ

18. ދެއްވަނަ މި މައްސަލައިގައި އުފުލާފައިވާ ދަށު ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލުކުރުމަށް ބަލައި ނިންމާކަން ކަނޑައަޅައިދިނުމެވެ.

ފާޅުކުރެވުނު ކަންތައްތައް

19. ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފުގައި، ޝަރީޢަތުގެ ބައްދަލުވުމުގައި ދެފަރާތުން ދެއްކިފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ބިނާކޮށް މި މައްސަލައިގައި ޖަވާބު ދޭންޖެހިފައި އަންނަނިވި ސުވާލުތަކެވެ.

19.1. ބަންދާމެދު ކަނޑައަޅުއްވަން ބައްދަލުވުމުގައި މަޖިލިސް ބާއްވާފައި ނުވާކަމާއި 42 ވަނަ މާއްދާ ތަބާވެފައިނުވޭތޯ؟

---

[10] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާ.

19.2. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރު ނެރުމަށް ދަށު ކޯޓުން ބޭއްވި މަޖިލީހަކީ އާންމުކޮށް ހުޅުވާލެވިފައި ބޭއްވި (in camera) މަޖިލީހެއްތޯ؟

19.3. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރު، ފަނޑިޔާރު ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބު ބަޔާންކުރުމުގެ އުސޫލު ހިފާފައިތޯ؟

19.4. އަދި ދަރިންގެ މައްސަލަ ބަލާފައި ކޯޓުތަކުން ސާބިތުކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ ކުރުއްގެ މަބާދިއް ނޯޓިސް، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި "ކުދިންގެ ފައިދާ" ހިމާޔަތްކުރުމަށް ބަޔާންކޮށް، އަދި ދަރިން ބަލަހައްޓާދިނުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފަށްތޯ؟

19.5. ޙަޤީޤަތް ދިޔަ މުއްދަތުތެރޭ ކުރަމުންދިޔަކަން، އަދި ދަރިން ބަލަހައްޓާދިނުމަށް ނިންމުމުގައި އަދި ދަރިންގެ ސަލާމަތް މުޅިމަޖިލީހުގެ ސާބިތުކަން ނުރައްކާތެރިކަން ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލު ހިފާފައިވޭތޯ؟

ބަލަހައްޓާ ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް ބޭއްވި މަޖިލިސްތަކުގެ ސިއްރުކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވާކަމަށްތޯ؟

20. އިސްތިއުނާފީ ފަރާތުން ނުކުތާގައި އަދި ނިޔާގެ ފަރާތުން ހުރަހަޅާފައިވާ މައިގަނޑު ސަބަބުތަކަކީ، އަދި ނިޔާގެ ބަލަހައްޓާ ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް ބޭއްވި މަޖިލިސް ސިއްރުކޮށްގެން އޮތީ ފުރުސަތުގެ ފަރާތުން ހުރަހަޅާފައިނުވާ ކަމަށާއި، އެ ދެމަފިރިން ސިއްރުކުރުމަށް ދެން ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް ކިރިއަށް ސާބިތުކޮށްފައިވާ ކަމަށާއި، އަދި އެ ދެމަފިރިން ސިއްރުކުރިކަން ހަމަޖެހިފައި ނުވަތަ، އާންމުކޮށް ހުޅުވާލެވިފައި ބަލަހައްޓާ ގޮތް ކަނޑައެޅުމުގެ މަޖިލިސް ކުރިއަށްގެންދިޔުމަށް އެދިފައިވާކަމަށެވެ.

21. ދައުލަތުގެ އެއް ހައްޤަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާ މާނަކުރުމުގައި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަކީ އެއް ފާޅު މަޖިލީހެއްގައި، [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅުއްވުމަށް ބާއްވާ މަޖިލީހަކަށް (remand hearing ހިއަރިންގ) އެ ހައްޤު [illegible] [illegible].

22. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ވާގޮތުން، އާންމުކޮށް ހުޅުވާލެވިގެން ބޭއްވޭ، އަޑުއެހުމުގައި އިންސާފުން ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ހައްޤު [illegible] ލިބިގެންވެއެވެ. މި މާއްދާގައި މި ބަޔާންކުރާ އާންމުކޮށް ހުޅުވާލެވިގެން ބޭއްވޭ އަޑުއެހުމުގެ ހައްޤަކީ، ހަމައެކަނި [illegible] އަދި ޖިނާއީ ދައުވާތަކުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީސްތަކުގެ އަޑުއެހުންތަކަށް ވީމާ [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

23. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 69 ވަނަ މާއްދާގައި، އެއްވެސް އަސާސީ ހައްޤެއްކަން ނުވަތަ މިނިވަންކަމެއްކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

24. ޤާނޫނުއަސާސީގެ އަސާސީ ހައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަންތަކުގެ ބާބުގައި [illegible] ހައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ކަނޑައެޅޭނީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 62 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

25. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، [illegible] ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރެވިފައިވާ މީހާ [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ބާއްވާ މަޖިލީސް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހެއް [illegible] އިސްތިސްނާކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އެ މާއްދާގައި ބުނަނީ؛

"ކުށެއް ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރެވިފައިވާ މީހަކު ބަންދުކުރެވިފައިވަނީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ނުވަތަ ހަރުދަނާކަން ކަނޑައެޅުމުގެ ބާރު ހެބިއަސް ކޯޕަސްގައި[11] [...] " ހިމެނިގެންވެއެވެ.

26. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި "ހެބިއަސް ކޯޕަސް" މާނަކޮށްދީފައިވާ ގޮތުން ޙާޟިރުކޮށް، ބަންދުކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ކަނޑައެޅުމަށް ކޯޓުން މަޖުބޫރުކޮށްދޭ އަމުރަކީ "ހެބިއަސް ކޯޕަސްއެއް" ކަމަށް ބުނެފައެވެ.

27. އަދި ހެބިއަސް ކޯޕަސްއާ ގުޅޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 11 ވަނަ މާއްދާގައި، ދެ ވަނަ ނަންބަރުގައި ވަކިން ސާބިތުކަން ބަޔާންކޮށްފައިވުމުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހުރިހާ ފަރާތެއް އަމިއްލަ ހުށަހެޅުމުގެ ހައްޤަކީ ނުވަތަ ބަންދުކުރުމާ ގުޅޭ ޤާނޫނީ ކަނޑައެޅުމުގެ ހެބިއަސް ކޯޕަސް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނީ އެންމެހާ ހުކުމްތަކުގައިވާ ހެބިއަސްގެ ގޮތުގައި ކަމަށެވެ.

28. މި ކޯޓުގެ **އަބްދުލް ފާރިސް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާ[12] ނިމުނުގޮތުގެ 37 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ސަޢީދު ލިޔުއްވާފައިވާ "އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ބަންދު މުއްދަތުގެ މަޖިލިސް ސިއްރުކޮށްދޭން އެދި ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ މައްޗަށް ހިނގައިދިޔަ ކަންތައްތަކެއްކުރުމުގައި ބެލުން އޮތީ، އެ ކަންކަމާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ކަމެއްކުރުމުގައި އަދުލުއިންސާފު ޤާއިމުކުރުމަށް" ކަމަށެވެ. ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ސަޢީދުގެ ރައުޔަށް އެ މަޢުލޫމާތުގައި ބައިވެރިވެވޭނެ އިސްލާމީ ދެ ފަނޑިޔާރުން ތާއީދުކުރައްވާފައިވެއެވެ.

29. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގައި ނިންމުމަށް ގެނައުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އާންމުކޮށް ހުށަހެޅިގެން ބޭއްވޭ އިޖުރާއަތުގެ ރިޢާޔަތް، ބަންދާމެދު ބެލުމަށް ކަނޑައެޅުމަކީ ބޭއްވޭ ޝަރީޢަތެއްކަން (remand hearing) ބަންދުކުރުމާބެހޭ ޝަރީޢަތެއް ނޫނެވެ.

---

[11] ބޮޑު ކުރުމަކީ އިތުރުކުރެވިފައެވެ.

[12] މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/329 ޤަޟިއްޔާ.

30. ބަޔާންވެދިޔަ އެންމެހާ ޤާނޫނީ މަސްދަރުތަކުގައި އެކަން ހުރުމުން، ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް ބާއްވާ މަޖިލިސްތަކަށް (remand hearing ތަކަށް) އާންމުކޮށް ހުޅުވައިލެވިގެން ބާއްވާ އަޑުއެހުމެއްގެ ޙައްޤު ތަޙުޤީޤުތަކުގެ ދޫކޮށްލުމަށް ދެކޮޅުވާ ދަށުން ތަފާސީލުތައް ބަޔާންކުރެވިފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ނުދެވެއެވެ. އެހެނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކަށް ފިޔަވައި އެހެން ހާލަތްތަކުގައި، ހައްޔަރު ނުވަތަ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގެ މަޖިލިސްތައް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނީ އާންމުކޮށް ހުޅުވާލެވިގެން ބާއްވާ މަޖިލީހެއްގެ ގޮތުގައިކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާތީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ވާނީ މަޖިލިސްތަކުގައި "ޢާއްމުކޮށް ހުޅުވާލެވިފައި"ވާ ކަމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުގައި ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް ބާއްވާ މަޖިލިސް، އާންމުކޮށް ހުޅުވައިލެވިގެން ބާއްވާ މަޖިލީހެއްތޯ (in camera) މަޖިލިހެއްތޯ؟

31. މި ސުވާލުގެ ޖަވާބު ހޯދުން ވެސް ވަރަށް ދަތިކަމެކެވެ. އެހެނީ، އަދި ނަޒަރުގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް ބޭއްވޭ މަޖިލިސް އާންމުކޮށް ހުޅުވައިލެވިގެން ބޭއްވޭ މަޖިލީހެއްކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވެއެވެ. އަދި މަޖިލިސް ސިއްރުކޮށް ގެންދިއުމުގައި އާންމުކޮށް ހުޅުވައިލެވިގެން ބާއްވަންޖެހޭ އުސޫލަކަށް ދުރު ކަމެއްގެ ޙަޤީޤަތް ވިސްނައިލުމަކީ ވެސް ޒަރޫރީ ކަމެއް އެއްބަސްވާނެއެވެ. އަދި މަޖިލިސް ވަކިން ބެލުން ބޭރުން ޚިޔާލުތަކެއް ނުވަތަ މަޢުލޫމާތެއް ހުށަހަޅާފައިވާކަން އެނގޭކަން ނެތެވެ.

32. އަދި ނަޒަރުގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް ބޭއްވޭ މަޖިލިސް ސިއްރުން ގެންގޮސްފައިވާ އާންމުކޮށް ހުޅުވައިލެވިގެން ބާއްވަންޖެހޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ހަމަތަކުން ފެނެއެވެ، އަދި ނަޒަރުގެ ވާނީ ވަކި ދަށު

ކޯޓަށް ފޮނުވި ސިޓީ[13]އަކާ ގުޅިގެން އެ ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖަވާބެއްގައި، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

33. [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަށު ކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދަށު ކޯޓަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ފޮނުވި ސިޓީ[14]އާ ގުޅިގެން، އެ ކޯޓުން ދިން ޖަވާބު[15]ގައި [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ ކޯޓަށް [illegible] [illegible].

34. ދަށު ކޯޓަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ފޮނުވި [illegible] ސިޓީއާއި، ދަށު ކޯޓުން ދިން ޖަވާބު، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ސިޓީ[16]އަކުން މިކޯޓަށް ހިއްސާކޮށްފައިވެއެވެ.

35. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން މިކޯޓަށް ހިއްސާކުރި ސިޓީއާ ގުޅިގެން އަދި ނަތީޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] އަދި ނަތީޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] ކޯޓަށް [illegible] [illegible] 03 (ތިނެއް) [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި ނަތީޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] މިކޯޓަށް ސިޓީ[17]އެއް ފޮނުވިއެވެ.

36. [illegible] [illegible] [illegible]، ދަށު ކޯޓަށް މި ކޯޓުން ސިޓީ [18] ފޮނުވުމުން، ދަށު ކޯޓުން ޖަވާބު[19] [illegible]، އަދި ނަތީޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ދަށު ކޯޓުން ދިން ޖަވާބުގައި [illegible] [illegible]، އަދި

---

[13] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ނަންބަރު: IS-AN1225-2-25-501 (15 [illegible] 2025) ސިޓީ.

[14] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު: 196-A/6S6/2025/148 (25 [illegible] 2025) ސިޓީ.

[15] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 6S6-B/196/2025/41 (28 [illegible] 2025) ސިޓީ.

[16] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު: 196-A/95/2025/365 (29 [illegible] 2025) ސިޓީ.

[17] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ނަންބަރު: IS-AN1225-25-02-512 (30 [illegible] 2025) ސިޓީ.

[18] މިކޯޓުގެ ނަންބަރު: 95-B12/6S6/2025/9 (30 [illegible] 2025) ސިޓީ.

[19] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު: S2C-B/95/2025/09 (30 [illegible] 2025) ސިޓީ.

[illegible] 4 ([illegible]) [illegible]

37. [illegible] 03 ([illegible]) [illegible]

38. [illegible][20] [illegible] 34 [illegible]

---

[20] [2021] SC 67

39. ތެދެކެވެ. އަދި ނަދީމްގެ ޤާނޫނީ ވަކީލު ދަށު ކޯޓަށް ފޮނުވި ސިޓީއާ ގުޅިގެން އެ ކޯޓުން އިޖުރާއަތުގެ ޤަރީނާއިން ދިންކަމަށް ބެލޭ ޖަވާބުދެއްވައި، އެ މަޙްކަމާ ޢާއްމުކޮށް ހުށަހެޅުމާއި ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް ނިންމާފައިވަނީ އެ އަޑުއެހުން ފެށުމުގެ ކުރިންކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް މި މައްސަލައިގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ އެހެން ކަންކަމުން ބަލާއިރު، ފެންނަން އޮތް ބަޔާންތަކުން، އަދި ނަދީމްގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވަން ބޭއްވުނު މަޖިލިސް ޢާއްމު ސިއްރުކޮށްގެން ބޭއްވި މަޖިލީހެއްކަމަށް ބަލަން އަމިއްލަ ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދެވޭކަމެވެ. ފެންނަން އޮތް ބަޔާންތަކުން، އެ މަޖިލީހުގައި ކުރިމަތިން ގޮތުގައި ޤާނޫނީ ހުކުމްތަކުގައި ސިއްރުމަޖިލިސްތަކުގައި ދަށު ކޯޓުގެ ޤަރާރު އިޢުލާނުކުރެއްވިފައިވާކަމެވެ. ފެންނަން އޮތް އަދި ބަޔާންތަކުން، އެ މަޖިލިސް ސިއްރު މަޖިލީހުގެ ގޮތުގައި ނިންމާފައިވާކަމަށް ދަށު ކޯޓުން މި ކޯޓަށް ތަސްދީޤުކޮށް ޖަވާބުދީފައިވާކަމެވެ.

40. އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކުން ކަނޑައަޅާފައި ހިނދަކު، ސަލާމަތީ ކޯޓުގައި ފަރާތްތަކުގެ ކުރިމަތީގައި ޢާއްމު ކޯޑު އަޑުއެހުމުގެވެސް ކުރިއަށްގެންދިޔުމުގެ އިޖުރާއީ މަބްދައު (default position) އަކީ ޤާނޫނުގެ ހުކުމްތަކުގައިވާ އަޑުއެހުމުގެ ގޮތުގައި އެ އަޑުއެހުން ކުރިއަށް ދިޔުމެވެ.

41. މި ކަންކަން އެގޮތަށް ހުރުމާއެކު، އަދި ނަދީމްގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވަން ބޭއްވުނު މަޖިލިސް ކުރިއަށް ގެންގޮސްފައިވާ ޢާއްމު ހުކުމްތަކުގެ ސިއްރު މަޖިލީހުގެ ބައްދަލުވުމަކަށް މި ކޯޓަށް ކަނޑައެޅޭ ސާބިތުކަން އަކަށް ފެންނަކަމެއްނެތެވެ.

42. ވީމާ، އަދި ނަދީމްގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއްކަނޑައަޅުއްވަން ބޭއްވި މަޖިލީހަކީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ސިއްރު މަޖިލީހުގެ ގޮތުގައި ބަލައިގެން އަދި ނަދީމްގެ ވަކީލުން ހުށަހެޅުއްވި ދަޢުވާގައި ބަންދާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގެ މަޖިލިސް ނުބޭއްވުނުކަމަށް ނިންމައިފިމެވެ.

43. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތުގައި ބަޔާންކުރުމުގައި ނޫޅެ، ބަންދު މަޖިލިސް ސިއްރުކޮށްގެން ކުރިއަށްގެންދާކަމަށް ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތްކޮށްފައި އޮތުމަކީ، އަދުލުވެރި ކުށެއް ބަލާނުލެވޭނެއެވެ.

ރިމާންޑްކޮށްފައިވާ އަމުރު، ފަނޑިޔާރު ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބު ބަޔާންކުރުމުގެ ޝަރުޠު ފުރިހަމަވޭތޯ؟

44. މި މައްސަލައިގައި ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމަށް އަދި ނަޒަރުގެ ވަކާލާތުން ދެކުނު ކަށިގަނޑު މައްޗަށް ބިނާކުރެވިފައި. އެގޮތުން، އަދި ނަޒަރުގެ ވަކާލާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ؛

44.1. އަދި ނަޒަރު ހައްޔަރުކުރުމަށް ނެރެފައިވާ އަމުރު ދޫކުރަން ބޭނުން ހަރަކާތްތަކުން، އެކަމާ ގުޅިގެން އެއްވެސް އެއްޗެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާތީ، އަދި ނަޒަރު ހައްޔަރުކުރުން ނުކުރުން އަދު ކަރުގަކުރާކަން ބަންދު އަމުރުގައި ކަށަވަރުވާފައިވަނީ އެގޮތުގައިން ނިންމި ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމާއި،

44.2. އަދި ނަޒަރު ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުންކަން އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމާއި، އަދި އަދި ނަޒަރުގެ ފަހުން މުޖުތަމައުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވާނެކަމަށް ކަށަވަރުވާފައިވާކަމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ކޯޓު ނަންބަރުގައި ބުނާ ކޯޓުކަށް ޒިޔާދަވެގެންކަން އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމަށެވެ.

45. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ބުނާގޮތުން، އެ މާއްދާގެ ދަށުން ފަނޑިޔާރަކަށް އަމުރުކުރުމުގައި، ސަބަބެއް ނިސްބަތްވާ މީހަކާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ފަނޑިޔާރު ނިންމާނަމަ އެގޮތުން ފެންނަ ސަބަބު، ނުވަތަ ސަބަބެއް ނިސްބަތްވާ މީހަކާ ބަންދުގައި ފަނޑިޔާރަށް ނުފެންނަނަމަ

ނުފެންނަ ސަބަބު، ނުވަތަ [illegible] ބަންދުން ދޫކޮށްލަން ނިންމައިފިނަމަ އެއާ ބަންދުން ދޫކޮށްލަން ނިންމި ސަބަބު، ނުވަތަ ކަނޑައަޅާ ދަރުން ނުވަތަ ޝަރުޠުތަކާއެކު ދޫކޮށްލަން ނިންމައިފިނަމަ، އެފަދައިން ނިންމި ސަބަބު، އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކުރަންވާނެއެވެ.

46. ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހެއްގެ ބަންދުގެ ގޮތުގެ ނިންމާ ނިންމުމުގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ ދޫކޮށް ހުރަހެއްނެތް ހުރި ވަޒަންކުރަމުންދާނެ ފަރިޔާދު ނިންމި ގޮތެއް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ސަބަބެއް އޮތްކަން ނުވަތަ ނޫންކަމާއި، ފަރިޔާދު ނިންމުން ބިނާކުރި ޤާނޫނީ ނަތީޖާ ސާފުކޮށް އެނގެން އޮންނަންވާނެކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ސަޢީދު އިބްރާހީމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ޤަޟިއްޔާ[21]ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[22]

47. ފަރިޔާދު ނިންމުމަކީ ހުއްދަ ފޯރުކޮށްދޭން ބިނާކުރި އިންސާފުވެރިކަމާއެކުގައި ކުރި ދުސްތޫރީކަން ކަނޑައަޅާފައިވާން ހަމައެކަނި ޝަރުޠު ސަލާމަތުގެ ކުރިމަތިން ހުރަސްއެޅުން ހިފެހެއްޓި ކޯޓަށްވާއިރު، އެ ހުކުމް ވަޒަންކުރި ޝަރުޠު، އެ ހުކުމަކީ ފަރިޔާދު ޙާޞިލުވެ ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްދިނުމަކީ، ހުކުމެއް ފަރިޔާދު ޙާޞިލުވެ ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އިން ކަނޑައަޅާފައިވާ އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ކުރުމުގެ ޙައްޤާ ފުށުއަރާ އިންސާފުވެރިކަމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ޤަޟިއްޔާ[23]ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[24]

48. ފަރިޔާދަކާ ގުޅޭ ނިންމާ ކަމެއްގެ ތަފްޞީލު، ސަބަބު ބަޔާންކުރުމުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުގައި، ބަޔާންކުރާ ފުރިހަމަ އަސާސަކަށް ބަޔާންކުރުމަށް ބުރަވެވޭނެ

---

[21] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާ.

[22] އެ ޤަޟިއްޔާގެ 31 ވަނަ ޕެރެގްރާފް.

[23] [2021] SC 30

[24] އެ ޤަޟިއްޔާގެ 33 ވަނަ ޕެރެގްރާފް.

[illegible] ޤަޟިއްޔާގައި [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ޤަޟިއްޔާ[25]ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. [illegible]

[illegible]

[illegible] ޤަޟިއްޔާގައި [illegible]

[illegible] މިކޯޓުގެ [illegible] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[26]

49. [illegible] ގޮތުން ނިންމާ [illegible] ނިންމި ނިންމުމަށް [illegible]

[illegible]

[illegible]

50. [illegible]

[illegible][27]

51. މި މައްސަލައިގައި އަލި [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

---

[25] މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-A/439 ޤަޟިއްޔާ

[26] އެ ޤަޟިއްޔާގެ 42 ވަނަ ޕެރެގްރާފު.

[27] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ([illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގެ 27 ވަނަ ޕެރެގްރާފު.

52. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ދެފުށުގެ ބަޔާންކޮށްދީފައިވާއިރު،[28] އަދި ނަހީމް ހުށަހަޅުއްވައިފައިވާ ކޯޓު އަމުރުތަކުގެ ދަށުންނެވެ. އެ އަމުރުގެ ދަށުން އަދި ނަހީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ކަމަށް، އާންގެ ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުން ކަނޑައަޅުއްވަން ދަރު ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން އޭނާ 30 ދުވަހަށް ބަންދުކުރުމަށް ނުދުން ކޯޓު އަމުރުގެ އިތުރުން ބާރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

" —މިން ބަންދުކުރުމުގައިވަނީ ފާޅުގައި ހަމަޖެހިގެ ވަޒީފާއެއް ކަމަކަށްވުމަށް ތުން

-ބަންދުގެ މުއްދަތު ހުރިހާ ކުށްތަކުގައިވަނީ ބަލައިގަތުމަށް

-ތުހުމަތުކުރާ ޖިނާއީ މައްސަލައަކީ ޙައްދެއް ނުވަތަ ހުކުމްގެ ގޮތުން ބަލައިގަނެވޭނެ ފަދަ ކަމަކަށްވުމަށް.

-ހެއްކަށް އަސަރު އިސްތިޢުމާލުކޮށްފާނެކަމުގެ ބާރު ބަންދުކުރުމަށް

-ކުށުގެ ނަތީޖާ ހުރި "

މިފަދައިންނެވެ.

53. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ބަންދު އަމުރުގެ އިތުރު ބަޔާނުގައި ހުށައަޅާ އަމުރު އިސްތިއުނާފުކޮށް ނިޔާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އޭގެ އިތުރުން، ދަސްތޫރުގެ ބަންދު މަޖިލީހުގެ ޤަރާރު އަދި ބަލައިގަނެވޭ، "... ހުށައަޅާފައި ކޯޓު އަމުރު ވާހަކަތަކުން ޙިމާޔަތް ދިނުމަށް ހުށައަޅާ، ހުށައަޅާފައި ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި، އަމުރުގެ ބާރު ކަނޑައަޅާ ނިޔާކުރަން ޝަރީޢަތަށް ދޫކޮށް، އެއްބަސްވާ ތުހުމަތުކުރާ ގޮތުގެ ހުށައަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ގުޅޭގޮތުން ބަލައި ޝަރީޢަތް ކަނޑައަޅައިދިން..." މިފަދައިން ދަރުމަވަންތަ ވަކީލު ބަޔާންކޮށް ނިންމަވާފައި އެބަވެއެވެ.[29]

54. އަދި ނަހީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވަނީ ނުރުހުން އަމުރު މަތީ ކޯޓަކުން ބާޠިލުކުރެއްވުމަށްޓަކައި، އޭނާ ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލާ ގުޅޭގޮތުން ބަލައިލާނަމެވެ.

55. މިހާ، އަދި ނަހީމްގެ ބަންދުގެ ދެފުށް ބަލައިގަނެވޭ ބާރު ފަރާތުގައި، އަދި ނަހީމް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ އަމުރު ކޯޓުގެ ހުރިހާ ބަޔާންތަކަށް އެ މަސައްކަތް ޤާނޫނުގެ މިންގަނޑު، އަދި ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައިވާ މިންގަނޑު ދަށުން ކޯޓުން ސަބަބު ބަޔާންކުރެވިފައިވާތަން ދެކެމެވެ.

---

[28] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 40 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ).

[29] އަޑުއެހުމުގެ 51:50 މިނެޓު.

ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ކޮން އަމުރެއްގެ ދަށުންކަން އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވުން

56. އަލީ ނަޒީމް ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ކޮން އަމުރެއްގެ ދަށުންކަން އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމަށް އަލީ ނަޒީމް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެއީ އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް [illegible] [illegible] ސަބަބު [illegible] [illegible] [illegible] އަލީ ނަޒީމް ބުނެއެވެ.

57. ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހެއްގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމާ ނިންމުމުގައި [illegible] ސަޢީދް އިބްރާހީމް [illegible] 31 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ އަމުރުގައި [illegible] ބަޔާނުން، އަލީ ނަޒީމްގެ [illegible] ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށް އޭނާ ކުރިކަމަށް [illegible] ކުރި ކުރިކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އަލީ ނަޒީމް ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަލީ ނަޒީމްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެ [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އަލީ ނަޒީމް 30 [illegible] ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވަނީކަން އެ އަމުރުން އެނގެން ނުވެއެވެ.

58. އަލީ ނަޒީމް ފާހަގަކޮށްފައިވާ [illegible] އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރަށް ބަލާއިރު، އަލީ ނަޒީމް ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ކޮން އަމުރެއްގެ ދަށުންކަން ސީދާ [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ. އެއީ ސަބަބު ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ ވާޖިބު ދަށު ކޯޓުން [illegible] ކަމުގައި ވާނެހެއްޔެވެ؟ އެއީ ދަށު ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟

59. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، އަލީ ހަލީމް ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ކޮން އަކުރެއްގެ ދަށުންކަން ބަންދު އަމުރުގައި ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައި ނުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބަންދު އަމުރުގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ވަކި އަކުރަކާ ހަވާލާދީފައި ނުވުމުގެ ސަބަބުން އިސްތިއުނާފުކުރުމަށްޓަކައި އަލީ ހަލީމްގެ ފަރާތުން [illegible] ބޭނުންވާ ނުކުތާތައް ފާހަގަކުރަން ދަތިވެ، އިސްތިއުނާފުގެ ހައްޤު [illegible]، އެއީ ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުން [illegible] [illegible] ހުރަސްއަޅާކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނުދެކެމެވެ.

60. އަލީ ހަލީމްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދު އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވާއިރު، އަދި އަލީ ހަލީމް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބުތަކުގައި އެ އަމުރުގައި އަލީ ހަލީމްގެ ހުރުން މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރި [illegible] [illegible] [illegible]، އަލީ ހަލީމްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ކަން އެނގެއެވެ. އަދި ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ [illegible] ބަންދުކުރުމުގެ މުއްދަތު ނިންމުމަށް ފުރިހަމަ [illegible] ދުވަސް 30 ދުވަހަށް ބަންދުކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން އަމުރުކުރުމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހަމައެއްވެސް ނެތެވެ.

61. އެހެންކަމުން، އަލީ ހަލީމް 30 ދުވަހަށް ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ ކޮން އަކުރެއްގެ ދަށުންކަން ބަންދު އަމުރުގައި ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައި ނުވުމުންވެސް އޭނާގެ މައްޗަށް އެ އަމުރުގައި ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ މާއްދާގެ ކޮން [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބެއް ނެތެވެ.

62. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މުޙައްމަދު ސަޢީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ގެ ޤަޟިއްޔާގައި،[30] މުޙައްމަދު ސަޢީދުގެ ފާރާތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފާއި [illegible] ސަބަބަކީ، [illegible] [illegible]

"[...] [illegible]

[illegible] 212 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) [illegible]

[illegible] [...]"[31]

63. ހަމަ މި އުސޫލުން ބަލާއިރު، އަދި [illegible] ނިންމާފައި އޮތީ ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތުގައި [illegible] 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) [illegible] 30 ދުވަހުން [illegible] 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) [illegible]

---

[30] [2021] SC 67

[31] 16 ވަނަ ޞަފްޙާ.

ކޯޓުން އެ މާއްދާގެ އެ އަކުރު ތަޠުބީޤުކޮށްފައިވާކަމަށް ބެލެވެނޭ ސަބަބެއް ނޫނެވެ. އަދި [illegible] [illegible]ގެ [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ ކޯޓެއްކަމުގައި [illegible] ނުފެނެއެވެ.

ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ވަކި ނަންބަރަކާ ހަވާލާދީފައިނުވުން

64. [illegible] [illegible]ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ކޮން ނަންބަރެއްގައި ބުނާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

65. [illegible] [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ "ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން" ކަމުގައެވެ.

66. [illegible] [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ "[illegible] [illegible]

ޖިނާ ދޫކޮށްލާފައި ހުށަހެޅުނަމަ، ޖިނާގެ ފުރުން މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށްޓަކައި" މިފަދައިންނެވެ.

67. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 61-2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ލާޒިމުކޮށް، އެ ޤާނޫނުގެ ބަންދުކުރަންޖެހޭކަމައި ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުތައް އުވިދާނެ ތިރީ ކަނޑައަޅާފައިވާ ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް ސަބަބެއް ހުރުމުންނެވެ.

(1) ޖިނާޔާތުގެ 1 ވަނަ އަދި 2 ވަނަ ދަރަޖައިގެ ކުށެއް؛

(2) އުމުރަށް ޖަލަށްލުމުގެ އަދަބު ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށެއް؛

(3) ގޯނާ އަނިޔާގެ ބޮޑު އަމަލެއް އެކުލެވޭ ކުށެއް،

(4) އަނިޔާވެރި އަމަލެއް އެކުލެވޭ ޖިނާއީ ބޮޑު ކުށެއް.

68. އަދި ނަދީމްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކޮށްފައިވާ ކުށްތަކަކީވެސް ގިންތިތަކުގެ ތެރެއިން 1 ވަނަ ނަންބަރާއި 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގިންތިތަކަށް ފެތޭ ކުށްތަކެކެވެ.

69. ޝަރީޢަތްކުރުމަށްކުރިން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާއަކީ ދިރާސާ ބަންދުގައި ބަހައްޓާނަމަ ގޮތުން ނިންމުމުގައި ފިޔަވަޅަށް ތަޙްޤީޤުކުރުމުން ކަންކަން ބަލަންޖެހޭ ގޮތް ކަނޑައަޅާފައިވާ މާއްދާއެވެ. އެމާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށްޓަކައި ދިނަމަ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ފަރާތުން ތަޙްޤީޤުކުރުމުން ކަންކަން ބަލާނެއެވެ. އެ ކަންކަމަކީ؛

(1) ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާގެ ބަންދާއި، ހައްޔަރުގެ ދަރަޖަތަކާއި، ކުށުގެ ދަރަޖަ

(2) ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ މުޖުތަމަޢުގައި އަދާކުރާ ދައުރާއި، އޭނާގެ ވަޒީފާއާއި، ދިރިއުޅުމުގެ ވަނަވަރާއި ހުރި ނިސްބަތް

(3) ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާގެ އަމަލު ހިނގުމުގައި އޭނާ ބައިވެރިވެފައިވާ ގޮތް

(4) ކުށުގެ ބާވަތާއި، ކުށް ކުރެވިފައިވާ ގޮތާއި، ކުށުގެ ކުޑަބޮޑުމިނާއި، ކުށްކުރުމުގައި އަނިޔާވެރިކަން
ހިފުނުނަމަ އެކަން

(5) ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހާގެ ހިބައިން މުޖުތަމަޢަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށް އެނގޭން
އެހެރިން ސަބަބުތައް

(6) ކުށުގެ އަމަލު ހިންގާފައިވަނީ ޖަމާޢަތް ހަދައިގެން ކަމުގައިވުން

70. މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަމުގައި ޖިނާއީ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގައި ފަނޑިޔާރަކަށް ޤާނޫނީގޮތުން ދީފައިވާން އެކަމުގެ ތަފްސީލުތައް ހަމަޖެހިފައިވާތީ ބޮޑުމިނުގައި މަޖިލީހުގައި ބާރުލިބިގެން ހުރި ކަމެއް ފަސޭހަކޮށްދޭ ޤާނޫނީ ބާރެއް ނެތެވެ. އޭގެ ބަޔަކުން ކަމެއް ނަގަ ކަންތައްތަކެއް (ބަލާ: ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބާރުލިބޭ ނަންބަރުތަކުގެ ބެލުމަށް ނަންބަރުތަކުގައި ބޭނި ކަންތައްތަކެއް، ނުވަތަ އެއް ނަންބަރުތަކުން ދީނަ ނަންބަރުގައިވާ ގޮތުގެ) ވުޒާރާތުގެ ނުވަތަ ފުލުހުންގެ ބަޔާންތަކަށް ދެއްކި ހިންގުނު ކުރާއަށް ނުކުތާތަކާއި، އެކަމުގައި ދޭތެރޭ ކަށަވަރުކުރުމުގައި ބޭނުމު، އެ މައްސަލަތައްގައި ބަދަލުކުރި ދޭތެރޭ ކަށަވަރުކުރުމުގައި ހަރަކާތް ކަންކަމުގެ ތަފްސީލްތައް، ގޮތްތައް، ވަޒަންކުރުމާ ކަންކަމުގެ މައްސަލަ ބަލައި ކޯޓުގެ މައްސަލަތަކަށް ވަކިންކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޑޭޓާ ބޭސް ރިކޯޑު ހުރިކަން** ފާސިދުވާ[32] ގައި ބަޔާންކުރައްވާފައެވެ.[33]

71. އަދި ނަޒީމް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ގޮތް ބަލާއިރުގައި، އެ ބައިގައި، ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ (ނ) އަށް ބަލާފައިވާއިރު، އެ އަމުރުގެ ވަކި ނަންބަރަކާ ގުޅުން ކޯޓުން ބަލާލާފައެއް ނުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެ އަމުރުގެ އިބާރާތް ބަލާއިރު، އަދި ނަޒީމްގެ "ކުށުގެ ރިކޯޑު ހުރި"

---

[32] [2025] SC 12

[33] 16 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރަށް ދަށުން ކޯޓުން ނިޔާކޮށްފައިވާކަމުގައި ބެލެވެއެވެ.

72. އަދި ނަޒީރުގެ ޙުކުމުން އުފައްދާ ސާބިތުވަނީ، އަދި ނަޒީރުގެ މައްސަލައަށް މިސާލަކަށް ސަބަބީ އެއްވެސް ކޯޓަކުން ޖިނާއީ ކުށެއް ސާބިތުވެފައިނުވާތީ، "ކުށުގެ ރިކޯޑު ހުރި" ކަމަށް ދަށު ކޯޓުން ފާހަގަކޮށްފައި އޮތުމުން. ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އެގޮތަށް ފާހަގަކޮށްފައި އޮތަސް، ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުގެ ކުރިމަތީގައި ހުށަހެޅުނު، އަދި ނަޒީރުގެ ހުއްޖަތު ކުށުގެ ރިކޯޑެއްކަމަށް އިސްތިސްނާކުރުމުގެ ގޮތުންކަމަށް ބެލެވެއެވެ.

73. ޤާނޫނީ ބައެއް ބަސްފޮތްތަކުގައި "ކުށުގެ ރިކޯޑު" (Criminal record) ގެ ޢާންމު މަފްހޫމުގައި ބައްލަވާފައިވަނީ، ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ފަރުދަކާ ގުޅޭގޮތުން ރަސްމީގޮތުން ރިކޯޑުކުރެވިފައިވާ އެ ފަރުދެއްގެ ޖިނާއީ ހިސްޓަރީކަމުގައެވެ. އެގޮތުން "ކުށުގެ ރިކޯޑު" ގެ ޢާންމު ބައިތަކުގައި، އެފަރުދެއްގެ ހައްޔަރުކުރުމާއި، ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ތަޙުޤީޤުކުރުމާއި، އެފަރުދެއްގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކުރުމާއި އަދި ހިނގަމުންދާ ޖިނާއީ ތުހުމަތުތަކާއި، އެފަރުދެއްގެ މައްޗަށް ޙުކުމްކުރުމާއި އަދި ހިނގަމުންދާ ޖިނާއީ ދަޢުވާތަކާއި، އަދި އެފަރުދެއްގެ މައްޗަށް ސާބިތުވެފައިވާ ޖިނާއީ ކުށްތަކާއި މި އެންމެހާ ތަފްޞީލެއް ހިމެނެއެވެ.

74. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަޟާއީ އިދާރާތަކުން "ކުށުގެ ރިކޯޑު" ކަމުގައި އާންމު އުސޫލުން ބަލައިގަން އަމަލުކުރަމުންދާ އުސޫލަކީވެސް، މި ބައްޔިނާތު ޢާންމު މާނައިގައި އެ ގޮތަށް ބޭނުންކުރަމުންދެއެވެ. މިސާލަކަށް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ވެބްސައިޓަށް ވަންނަން އެދޭ މީހާގެ "ކުށުގެ ރިކޯޑު" ސާފުކުރުމުގެ ގޮތުން، އެފަރުދެއްގެ މައްޗަށް ސާބިތުވެފައިވާ ޖިނާއީ ކުށްތަކުގެ ލިސްޓުން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހާއި، ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތާއި، އެހެން ކަމާބެހޭ ކޯޓުތަކުން އެހެނިހެން ގޮތް ޖިނާއީ ބައެއް އެހެން ކުށްތަކެއް ސާބިތުކުރެވިފައިވާކަމެވެ.[34]

---

[34] ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގަވާއިދުގެ ޖަދުވަލު 5 ގައިވާ "ދިވެހި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ވަޒީފާއަށް ވަދެވަން އެދޭ މީހުންގެ ކުށުގެ ރިކޯޑު ސާފު ފޯމު"ގައި ބަލާލުމުން އެކަން އެނގެން އޮތެވެ.

75. އެހެންކަމުން، އަދި ނަދީމާގެ ބަނދަރު އަމުދުނުގައި "ކަނޑުގެ ތޮކާޅު ހުރި" ކަމަށް ދަރު ކޮޅުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވައި އުފެދި ދަރު ކޮޅުގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިކޮށް ހުށަހެޅުން، އަދި ނަދީމާގެ ހައްޤު ތޮކާޅުވާތީއި ބަނދަރު ތޮކާޅުވާކަން އިސްބާތުކުރުމުގެ ގޮތުން، "ކަނޑުގެ ތޮކާޅު" ގެ ޗާޓުގެ މާނައިގައިކަމަށް ބެލުމެވޭ، ދަރު ކޮޅުގެ ފަރާތުން ނިންމުމަށް ވާސިލުވެ ސަފަރު ބައްޔަކަށް ލިބުނުގެ ވާރީ ޖެހުނުވިފައިވާކަމަށް އަރުކަން ނުދެކެމެވެ. އަދި އެކަމުގައި، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައިވާ އަމުރު ބާޠިލުކުރުމަށްވާކަމުގެ އަސާސް ގޮތެއް އެކަމަށްގައިވެސް އަރުކަން ނުދެކެމެވެ.

އަދި ނަދީމާގެ މުއްދަތު ސަރުކާރު ކޮޅުކަން ސާބިތުކުރުމުގައި ޖެހޭ ކަރުދާހުގެ ކަނޑުގެ ތޮކާޅުއަށް ނެތީސް، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި އަމުދުނުގައި "ކަނޑުގެ ތޮކާޅު" ހުރިކަމަށް ބަޔާންކޮށް، އަދި ނަދީމާ ބަޔާންކުރުމަށް ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފުވޭތޯ؟

76. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިނގާ އިންސާފުގައި ޝަރީޢަތްތަކާއި ހިސާބުތަކަށް އަދުލުވެރިކަމާއެކު، ތަރުތީބުކަން ނުދާރި، ހެޔޮނަފްސުގައި ކަމަށެވެ.

77. އަދި ނަދީމާގެ މުއްދަތު މިއާބަނަކަށް އެއްބަސް ސަރުކާރު ކޮޅުކަން ޖެހޭ ކަރުދާ ސާބިތުވެވަނީއެވެ، "ކަނޑުގެ ތޮކާޅު ހުރި" ކަމަށް ދަރު ކޮޅުން ހުށަހަޅުއްވައިފައި، ދަރު ކޮޅުގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިކޮށް ހުށަހެޅުން، އަދި ނަދީމާގެ ހައްޤު ތޮކާޅުވާތީއި ބަނދަރު ތޮކާޅުވާކަން އިސްބާތުކުރުމުގެ ގޮތުން "ކަނޑުގެ ތޮކާޅު" ގެ ތަރަހަށް ބެލުމެވޭ ކަމަށް ބެލުމެވޭ، ދަރު ކޮޅުގެ ނިންމުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާ ޚިލާފުކަމަށް އަރުކަން ކޮށްފައިނުވާކަން އެއްބަސްވެ ނުވެއެވެ.

78. ދެންފަހު، އަދި ނަދީމާގެ ބަނދަރު އަމުދުނުގައި "ކަނޑުގެ ތޮކާޅު ހުރި" ކަމަށް ދަރު ކޮޅުގެ ފަރާތުން ބާޠިލުކުރުމުގައި އުފެދި، އަދި ނަދީމާގެ މުއްދަތު ޖެހޭ ކަރުދާ ސާބިތުވެފައިވާކަން ބާޠިލުކުރުމުގެ ގޮތުންކަމަށް ނިންމައިލެވެ.

79. އަދި، ދަރު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުގެ ކުރިމަތިއަށްގެން ހުށަހެޅުމުން، އަދި ނަގިލާގެ ހައްޔަރު ތަކުރާރުކުރާއިރު ބަންދު ތަކުރާރުކަން އިސްތިސްނާކުރެވޭނެ "ކުރުގެ ދަރާޖާ ހުރި" ކަމަށް ދެ ތަރުޖަމާގެ ތަރަކީން ފާރިއަވައި ދަރު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ދެކޮށް ބޭނުންކުރުމާއި އެއް އެއްވަރަކަށް، އަދި ނަގިލާން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން ލިބިދޭ ޙައްޤަށް އުނިކަން އަންނާނެ ސަބަބަކަށް ނުވެއެވެ.

80. އިތުރު ފާހަގަކުރަން ނަގައިގެން ޗެކްލިސްޓް އުފެއްދުން ފުރުސަތު ކޯޓުތަކުގެ ނިންމުންތައް ސާފުކޮށްދެއެވެ. ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަން ޝަރީޢަތުގެ ތަރުތީބުގައި ނިންމުންތައް ދީފައިވާ ނިންމުންތަކުގައި، ކުރިކުރި ކަންތައް އެކަން ކަނޑައެޅޭ އަދި ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ނުކުރެވޭ ސަބަބުން، އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގެ އަމުރަކީ ފަރުމާކުރުމުގައި ވަކިކޮށްފައިވާ ބާރުތަކެއް ދިނުމަށް މަގުފަހިވާ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އެހެންކަމުން، "ކުރުގެ ދަރާޖާ" ދުރުކުރުން ބަލައިގަނެވޭނެ ގޮތުގައި، މަސްއޫލުވާ އިސްތިއުނާފީ ބަޔާން ހިއްސާކުރެވުނު، އެކަން ކުރުގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވިފައި، ސާފު ގޮތެއްގައި ދީފައިވާ އެއް ދަރަޖަ ގެ ސަލާމަތް ކުރުމަށް "ކުރުގެ ދަރާޖާ" ގެ ޖާގަ ދޫކޮށްލެވޭ އެ ވަގުތު ބަލާނުލެވޭނެ ބަދަލުވާނެއެވެ. އެހެން ކަމުގެ ދަރާޖާ ވަކިން ބަޔާންކުރެވުނެވެ. އެގޮތުން، ޤަނޑިޔާރުގެ ކުރިމަތީގައި އިތުރު ކަމަކަށް ދަރާޖާ ކުރިއަށްގެންދާ ކަމުގެ ދަރާޖާ ކުރިއަށްގެން، ބައެއް ދަރާޖާ ކުރިއަށްގެންދާއިރު، ޖަދުވަލް ދަރާޖާ ކުރިއަށްގެންދާއިރު ބަދަލުވެއެވެ. އަދި އިތުރުވާގެ މައްޗަށް ސާބިތުވުމާއި ޖާގައި ކަރުދާސްތަކުގެ/ކަރުދާސްތަކުގެ ދަރާޖާ ކުރިއަށްގެންދާއިރު، އެކަން ހަމަ އެޖެންޑާގެ ބަދަލުވެއެވެ. އަދި އިތުރުގެ މައްޗަށް ހިނގާފައިވާ ޖާގައި ތަރުތީބުކުރާއިރު، ހިނގާ ހުރި ޖާގައި ތަރުތީބުކުރާއިރު، އިތުރުގެ މައްޗަށް ދަރާޖާ އުފެއްދުމަށް ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވުމުގެ ބާރު ކުރިއަށްގެންދާ މަގުސަދުތަކުގެ ދަރާޖާ ކުރިއަށްގެންދަމުން، އެ މިންވަރަށް އެކަންކަން ބަދަލުވެއެވެ. އަދި އެފަދަ ނިންމުންތަކުގައި ބަލާފައިވާ ގޮތަކީ ނަސޭހަތްތަކަށް ސާފުކޮށް ބަލާފައިވާގޮތެވެ. މާއްދާގެ ވަކި އަދަދަކަށް ނުވާ ވަކި ނިންމުމަކަށް ބަލާފައިވާ ގޮތުގައި، މާއްދާގައި ގެނެސްދޭ ބަލާފައިވާ އެ

މިންވަރުން ފުއްދައިނުދެވޭ. އެ މިންވަރުން ފުއްދާލައިގެން ކުރިމަތިވާ ބަދަލުތަކުގައި ކޯޓުގެ މައްސަލައަކީ، އަޑުއަހަން ސަލާމަތްވާނޭ މައްސަލައަކަށް ނުވާނެއެވެ.

ތަޙުޤީޤު ދިގު ވެއްޖެއްޔާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަމުންދާ މީހާ ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމާ ނިންމުމުގައި އެ ނިންމުމެއް ސަބަބުން މުޖުތަމަޢަށް ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވާނަމަ ޤާނޫނީ އުސޫލަކީ ކޮބާތޯ؟

81. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އުސޫލުތަކަށް ބެލުމުން، ކޮންމެ ތުހުމަތެއްގައި ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހަކު ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިންކަން ނުވަތަ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށްކަން ކަށަވަރުކުރުމުގައި، އެ މީހަކު އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަމުންދާ ސަބަބު ދިރާސާކުރުމުގައި މައްސަލަ ބަލާ ޝަރީޢަތުން ޖަވާބު ހޯދަންޖެހޭ ދެ ސުވާލަކީ، އެއީ،

(1) ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށް އެކުރި ކަމަށް ބެލެވޭ ހެކި ހުރިކަން ނުވަތަ ނޫންކަމާއި،

(2) ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޙައްޤެއް ވޭތުވެދާނެކަމަށް ނުވަތަ ނޫންކަމެވެ.[35]

82. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޙައްޤެއް ވޭތުވެގެންވާކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ކަނޑައަޅުމުގައި ފަރުދާގެ ޙައްޤުތަކުގެ މިންގަނޑަކީ ޖިނާއީ ކުރެވޭ ތުހުމަތުގެ ސިފައާއި ބޮޑުމިނާއި ބެހޭ މިންގަނޑެއް ނޫނެވެ. އެ ޙައްޤުގައި ފަރުދާގެ ބަލައިގަތުމަކީ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ އިތުރަށް ބަންދުކުރުމަށް އަދި ފަރުދާގެ ދަރަޖައިގެ ކަންކަމަށް ބަލައިގެން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ސަބަބެއް ވޭތުވުމަށް އެކަނި ސަބަބެއް ވޭތުވެގެންވާކަމަށް ގޮތަކަށް ބަލައިގަތުމަކީ ގަބޫލުކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. މިގޮތުން ބަލާ ބަލުމުގައި އެކަނި ސަބަބެއް

---

[35] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 (ސަޢީދު އިބްރާހީމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) މައްސަލައިގެ 17 ވަނަ ޕެރެގްރާފް.

ވުޖޫދުވެފައިވާކަމަށް ފަނޑިޔާރަށް ޤަބޫލުކުރެވިއްޖެނަމަ، ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބެއް އޮތްކަމުގައި ކަނޑައެޅިދާނެއެވެ.[36]

83. އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ އަމުރުގައި، އަދި ނަދީމް ހައްޔަރުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކުގެ މަތިންކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އަދި ނަދީމްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށް އޭނާ ކުރިކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ [illegible] ބަޔާންކޮށް، އެ ހެކިތައް [illegible] ގޮތުގައި ބަންދު އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން، އަދި ނަދީމް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބެއް [illegible]

84. އަދި ނަދީމްގެ [illegible] މި ކޯޓުގެ **[illegible]** ޤަޟިއްޔާ[37] [illegible] ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން ސަބަބެއް [illegible]

85. [illegible] **[illegible]** [illegible]

---

[36] [illegible] 25 ވަނަ ޞަފްޙާ.

[37] [illegible] 2013/HC-A/177 [illegible]

ޤަޟިއްޔާ[38]ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާފަދަ އިސްތިސްނާ ޙާލަތެއް މި މައްސަލައިގައި އޮތްކަން ދައްކުވައިދީފައެއް ނުވެއެވެ.

86. ވީމާ، މި ސަބަބުތަކާއި، އަދި ނަޒީރުގެ ގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ މި ނުކުތާ ބަލައިގަނެވޭކަށް ނެތެވެ.

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

87. އަލީ ނަޒީރު ބަންދުކުރުމަށް ނެރެފައިވާ އައްޑުއަތޮޅު ހިތަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 (04 ޑިސެންބަރު 2025) ކޯޓު އަމުރަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭފަދަ ސަބަބެއް މި މައްސަލައިގައި [illegible]، އެ އަމުރަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި މި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު [illegible] ރައުޔު

88. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު މޫސާގެ ރައުޔާއި އެއްބަސްވަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު [illegible] ރައުޔު

89. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު މޫސާގެ ރައުޔާއި އެއްބަސްވަމެވެ.

---

[38] [2022] SC 39، ޕެރެގްރާފު 15 އަދި 16

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތައް ފެނެން ހުރުމުން، އަދި [illegible] ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، [illegible] [illegible] މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 686-CA/218/2025 (04 ޑިސެންބަރު 2025) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ހައިކޯޓުގެ މި މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މި މައްސަލަ ބަލައި ޙުކުމްކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު މޫސާ
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު އިބްރާހީމް މާހިރު